અંક ૯ આસો સુદ ૧૧, ૨૦૬૩ - પાપાંકુશા એકાદશી

સર્વે શ્રીગોકુલેશચરણશરણાનુરાગી સમાજ,

જૈ જૈ શ્રીગોકુલેશ,

શ્રીગોકુલેશ પાઠશાળા વતી આપ સર્વે શ્રીગોકુલેશચરણશરણાનુરાગી સમાજ ને દશેરા અને આવનાર શરદ પૂર્ણિમા-રાસોત્સવની ખૂબ બધાઇ. આપ સર્વે શ્રીગોકુલેશ પાઠશાળા નું પઠન કરતાં આવ્યા છો. આપ સર્વેને વિનંતિ છે કે, ક્યાંક અમારાથી ત્રુટી રહી જતી હોય તો અમને પોતાનાજ સમજીને સારા કે નરસા અભિપ્રાય આપ અમને ઇ-મેઇલ દ્વારા જણાવશો.

શ્રીગુરુચરણ શ્રીદેવકીનન્દનાચાર્યશ્રી (શ્રીસુરેશ પ્રભુ) ના વચનામૃત હવે નિયમીત આપણા શ્રીગોકુલેશ પાઠશાળામાં પ્રકટ થતાં રહેશે. આજના અંકમાં આપને બે નવા લેખ ની શરુઆત કરી છે. તે સર્વે પાઠકોને લાભાંકિત થશે, એવી અભ્યર્થના. અને શ્રીગુરુચરણ ના વચનામૃતનું સંકલન શ્રીરાજેન્દ્રભાઇ કડકીયા (યુ.એસ.એ) કરી રહ્યા છે. અને એજ સંકલન નુ બીજુ સૌપાન આપ સર્વ ને આ અંકમાં પ્રાપ્ત થશે.

સાથેજ હવે ગુજરાતી નૂતન વર્ષ નજીક આવી રહ્યુ છે. તેની સર્વે શ્રીગોકુલેશ પાઠશાળા પાઠકોને ખૂબ શુભકામના.

ભાવવક્ત

દાસ ગોપાલ,

શ્રીગોકુલેશ પાઠશાળા, વડોદરા

।। શ્રીગોકુલડેશો જયતિ ।।

આધુનિક પુષ્ટિમાર્ગીયોની વ્યવસ્થા : ગોસ્વામી શ્રીદેવકીનન્દનાચાર્યશ્રી

...ગતાંકથી આગળ

આથી આધ્યાત્મિક બોધનો ગંભીર પ્રયાસ કરતા કરતા પ્રથમતઃ

૩. નિબંધમાં કહેવામાં આવેલા પ્રકારથી પુષ્ટસ્વરૂપમાં પ્રભુ પ્રાકટ્ય ની લીલા અનુભવનું અનુભાવન કરવું જોઇએ.

૪. ભજન (સેવા)માં આવતા નાના-મોટા સમસ્ત સાંસારિક પ્રતિબંધોના નિવારનાર્થ, પ્રતિબંધ નિવારક ઉપદેશ આપવાવાળા ગુરુની પાસે જઇને ગુરુના ઉપદેશાનુસાર આચરણ કરવું જોઇએ. જેવી રીતે શ્રીવસુદેવે, શ્રીનંદજીને પદેશ આપ્યો (૧૦-૫-૩૧ શ્રીમદ્ ભાગવત) તે લીલાનું અનુભાવન કરવું જોઇએ.

૫. સેવામાં ભગવત્સ્વરૂપ-ભગવન્માહાત્મય બોધપૂર્વક ભજનમાં ઉપયોગી અજ્ઞાન નિવૃત્તિ માટે પૂતના મારણલીલાનું અનુભાવન કરવું જોઇએ.

૬. સેવામાં, સેવામય જીવન યાપન (વ્યતીત) કરતા કરતા જો કાંઇ હાનિ અથવા અનિષ્ટ થાય તો તેને સેવામાં અનુપયોગી દ્રવ્ય-સામગ્રી-વસ્તુ માનીને શકટ લીલાનું અનુભાવન કરવું જોઇએ.

૭. સેવા-કથામય જીવનમાં ભાગવત્ સાક્ષાત્કારમાં પ્રતિબંધરૂપ રજોગુણની નિવૃત્તિ માટે તૃણાવર્ત ઉપશમન લીલાનું અનુભાવન કરવું જોઇએ. કેમકે ભગવાને રજોગુણ રૂપ તૃણાવર્તનો વધ કર્યો.

૮. સેવા-કથામય જીવનમાં આપણને નિરંતર ભગવાન મહાત્મ્યનું જ્ઞાન થાય તે માટે મૃતિકા ભક્ષણ નાં પ્રસંગમાં માતૃચરણને કરાયેલ મહાત્મ્ય જ્ઞાનની લીલાનું અનુભાવન કરવું જોઇએ.

૯. સેવા-કથામય જીવનમાં ભગવદીય મુખથી ભગવત્ સ્વરૂપ, ગુણ, ધર્મ લીલા વગેરેનું શ્રવણ કરતા રહી શ્રીગર્ગમુનિ દ્વારા વર્ણિત ભગવત્ ગુણ શ્રવણની લીલાનું અનુભાવન કરવું જોઇએ.

૧૦. સેવા-કથામય જીવનમાં પોતાનામાં રહેલા બહુવિધ આસુરભાવના નિવર્તન માટે શ્રીપ્રભુની ઘુટનોથી ચાલવાની (રીંગણલીલા) લીલાનું અનુભાવન કરવું જોઇએ.

૧૧. સેવા-કથામય જીવનમાં ભગવદ્ વિષયક પોતાની દોષબુદ્ધિ દૂર કરવા માટે શ્રીવ્રજભક્તો દ્વારા દોષરોપણ તથા શ્રીમાતા દ્વારા દોષગ્રહણ ન કરવાની લીલાનું અવગાહન કરવું જોઇએ.

૧૨. સેવા-કથામય જીવનમાં એ સ્મરણ રહેવું જોઇએ કે ભગવાન ભક્તિભાવથી અર્પિત વસ્તુનો જ ભોગ કરે છે. લૌકિક ભૂખ કે તરસની જેમ ભગવાન ભોગ કરતા નથી. આ વિષયમાં મુદ્ભક્ષણ લીલાનું અવગાહન કરીને તાત્પર્યનું અનુભાવન કરવું જોઇએ.

૧૩. સેવા-કથામય જીવનમાં ભગવાનમાં લૌકિક ભાવ સ્ફૂર્ત થવાથી મુખારવિંદમાં વિશ્વરૂપ દર્શન કરાવ્યા પછી શ્રીયશોદાને થયેલ **કુમતિ બોધ**ની જેમ તે લીલાનુ અનુભાવન કરવું જોઇએ. જેથી શ્રીપ્રભુમાં લૌકિક ભાવ ન થાય.

૧૪. સેવા-કથામય જીવનમાં ભક્તિના આવિર્ભાવ તથા તેની વૃદ્ધિ માટે શ્રીમદ્ભાગવત ૧૦-૮-૪૮ વગેરે શ્લોકોમાં વર્ણિત લીલાનું અનુભાવન કરવું જોઇએ. જ્યાં ભક્તિનું અંકુરિત થવા અને વૃદ્ધિ થવાનું કારણ શ્રીમહાપુરુષની કૃપાને બતાવવામાં આવ્યુ છે. આથી તે લીલાના અનુભાવન દ્વારા આધુનિક પુષ્ટિમાર્ગીય જીવને શ્રીમહાપ્રભુ, ઉભય શ્રીપ્રભુચરણ તથા પોતાનાં દ્વારના અધિષ્ઠાતા શ્રીગોકુલનાથ પ્રભુચરણના યુગલ ચરણોની કૃપાની અભ્યર્થના રાખવી જોઇએ.

પ્રકાશક: અવિરત (પાક્ષિક), અમદાવાદ

(...ક્રમશ:)

સંકલન:- રાજેન્દ્રભાઇ કડકીયા- યુ.એસ.એ

ગુરુ કેવા –૫

શિષ્ય :- આપે ઉપર આજ્ઞા કરી તે ઉપરથી પારંપરીણ, સત્સાંપ્રદાયિક સદ્ગુરુની કુલપરંપરામાં જે આચાર્યો હોય તેમનાં શ્રીમુખથી મંત્રોપદેશ ગ્રહણ કરવાનું તો સિદ્ધ

થયું પરંતુ તે મંત્રોપદેશ કયા કયા વર્ણો તથા કયા કયા આશ્રમીએ ગ્રહણ કરવો જોઇએ તે આજ્ઞા કરો.

ગુરુદેવ:- ચારે વર્ણ તથા ચારે આશ્રમવાળાઓને વૈષ્ણવ સંપ્રદાયનો ઉપયોગ આવશ્યક છે. માટે શુદ્ધ અદ્વૈતજ્ઞાનસંપાદનપૂર્વક પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમની પ્રાપ્તિની સાક્ષાત્કારણરૂપ ભક્તિ સંપાદન કરવા સારૂ પરંપરાસિદ્ધ સત્સાંપ્રદાયિક સદ્‌ગુરુદ્વારા શ્રીહરિની શરણાગતિ અવશ્ય કરવી જોઇએ તે નીચે દર્શાવવામાં આવે છે.

સર્વ વર્ણાશ્રમવાળાઓના સાધારણ ધર્મો શ્રીમદ્‌ભાગવતમાં નીચે પ્રમાણે લખેલા છે. (૭-૧૧-૮થી૧૨)

सत्यं दया ताप: शौचं तितिक्षेक्षा शमो दम:।

अहिंसा ब्रह्मचर्यं च त्याग: स्वाद्याय आर्जवम् ।। ८ ।।

शंतोष: समदृकसेवा ग्राम्येहोपरम: शनै: ।

नृणां विपर्ययेहेक्षा मौनमात्मविमर्शनम् ।। ९ ।।

अन्नाद्यादे: संविभागो भूतेभ्यश्च यथार्हत: ।

तेष्वात्मदेवताबुद्धि: सुतरां नृपु पांडव ।। १० ।।

श्रवणं कीर्तनं चास्य स्मरणं महतां गते: ।

सेवेज्यावातिर्दास्यं सख्यमात्मनिवेदनम् ।। ११ ।।

नृणामयं परो धर्मो: सर्वेषां समुदाहृत:।

त्रिंशल्लक्षणवान् राजन् सर्वात्मा येन तुष्यति ।। १२ ।।

અર્થઃ- સત્ય-યથાર્થ-ભાષણ, દયા (પોતાના સ્વાર્થ વગર પારકાના દુઃખનો નાશ કરવાની ઇચ્છા), તપ (એકાદશીના ઉપવાસ કરવા વગેરે), શૌચ (સ્નાન વગેરેથી થતી શુદ્ધિ), તિતિક્ષા (શિતોષ્ણાદિથી થતાં દુઃખોનું સહન કરવું), ઇક્ષા (શાસ્ત્રમાં જેનું વિધા ન કરેલું હોય તેનું ગ્રહણ, અને જેનો નિષેધ કરેલો હોય તેનો ત્યાગ), શમ (અંતઃકરણનો વિજય), દમ (બાહ્ય ઇન્દ્રિયોનો જય), અહિંસા (શરીર, વાણી, મનથી પર ને પીડા ન કરવી), બ્રહ્મચર્ય (શાસ્ત્રમાં નિષિદ્ધ કરેલા તીર્થાદિ દેશમાં અને શાસ્ત્રમાં નિષિદ્ધ કરેલા અમાવસ્યાદિ કાલમાં સ્ત્રીભોગાદિનો ત્યાગ), ત્યાગ (દાન કરવું), સ્વાધ્યાય, (યથા યોગ્ય સ્વ દીક્ષા મંત્ર (અષ્ટાક્ષર મંત્ર) નો જપ-રટન), આર્જવ (મનનું સરલપણું), સંતોષ (દૈવયોગથી જે કાંઇ મળી આવે તેમાં સંતોષ રાખવો), સમદૃક્સેવા (સમાન દૃષ્ટિવાળા ભગવાન્‌ના ભક્તોની સેવા કરવી), ગ્રામ્યેહોપરમ (ધીરે ધીરે સાંસારિક કર્મોથી નિવૃત્તિ લેવી), સારાંશ કે સાંસારિક કર્મોનું એકદમ દૂરીકરણ થઇ શકતું નથી, તેથી શ્રીશુકદેવજી એ શનૈઃ શબ્દનો પ્રયોગ કર્યો છે. વિપર્યયેહેક્ષા (મનુષ્યો ની નિષ્ફલ ક્રિયાને જોઇ પોતાને તે પ્રમાણે ન કરવું), મૌન (વૃથા વચનો ન બોલવાં), આત્મવિમર્શન (દેહાદિથી આત્મા જુદો છે એ વાત સ્મરણમાં રાખવી), અન્નથી લઇને વસ્ત્ર પર્યંત યથાયોગ્ય પ્રાણીમાત્રને આપવું, અને પ્રાણીમાત્રમાં પરમ દેવતા આત્મા (આધિદૈવરૂપ ભગવાન્) છે એવિ બુદ્ધિ રાખવી. તેમાં પણ (મનુષ્યમાં જ્ઞાન વિશેષ હોવાથી આત્મા વિશેષે કરીને પ્રકટ છે એમ શ્રુતિમાં કહ્યુ છે તેથી) તેમાં વિશેષ આત્મબુદ્ધિ રાખવી. શ્રવણ (ભક્તોની ગતિરૂપ ભગવાનના ગુણો તથા ચરિત્રોનું સાંભળવું), કીર્તન (સાંભળેલું બીજાને કહેવું), સ્મરણ (ભગવત્સ્વરૂપ, તેના ગુણો, તથા વિભૂતિઓનું ચિંતન કરવું), સેવા (ભગવાનનાં ચરણારવિંદની સેવા કરવી), ઇજ્યા (આર્ઘ્યપાધાદિ નિવેદનરૂપ પૂજા), અવનતિ (નમસ્કાર), દાસ્ય (દાસની માફક પોતાના કરેલા કર્મફલનું શ્રીભગવાન્‌મા અર્પણ), સખ્ય (સર્વ રીતે પ્રભુને અનુકુલ આચરણ કરવું), આત્મસમર્પણ (દેહ અને દેહના સંબંધીઓમાં પ્રભુનાં છે, એવું અનુસંધાન રાખવું), ઋષિઓએ આ ત્રીસ લક્ષણવાળા ધર્મને મનુષ્યના સર્વ ધર્મ કરતાં ઉત્તમ કહ્યો છે. કે જે ધર્મને આચરવાથી સર્વના આત્મરૂપ ભગવાન્ પ્રસન્ન થાય છે.

(...ક્રમશ:)

સંકલન:- દાસ ગોપાલ, જૈ જૈ શ્રીગોકુલેશ પરિવાર, વડોદરા

સિદ્ધાંત રહસ્ય

...ગતાંક થી આગળ

ગુરુદેવ :- હવે પ્રબદ્ધ દ્વારા કહ્યા ગયેલા વચનો શ્રીભાગવત્ ૧૧-૩-૨૮) અનુસાર સ્ત્રી, પુત્ર, ઘર, પ્રાણ, એમનું પુરુષોત્તમને અર્થ સમર્પણ કરવું. એ પ્રબુધ યોગેશ્વરે જે કહેલું ઘર, સુત, પત્ની અને પ્રાણનું નિવેદન તેને અને કવિતા કહેતા કાયાદિ ધર્મનું સમર્પણ (શ્રીભાગવત્ ૧૧-૨-૩૬) અને એકાદશ-અધ્યાય માં દાસ્યરૂપ થી કહીને **આત્મનિવેદન**, કહ્યુ, કેમકે આ ગદ્યમંત્રમાં સમાહિત છે. અત: આ સંદર્ભને પણ કેવલ ગદ્યમંત્રનો અનુવાદ ન માનવુ જોઇએ. કારણકે અહિંયા શ્રીમદ્ ભાગવત(એકાદશ સ્કંધ)માં આ સમર્પણ ને **માયાતરણરૂપી** ફળ કહ્યો છે, પણ તે ફલ શ્રીમહાપ્રભુજીએ આ સિદ્ધાંત રહસ્ય ગ્રંથમાં બતાવ્યો નથી. પણ અહિં એ સમજવુ જોઇએ કે, સેવા કારવાના ઉપદેશ લેતા પહેલાં બ્રહ્મસંબંધ (*અહિં એ સમજવું જોઇએ કે બ્રહ્મસંબંધ કેવળ જેને શ્રીપ્રભુની સર્વસમર્પણ ભાવ વળે સેવા કરવી છે, તેનેજ લેવો-આપવો)* દીક્ષા લેવાનું કહેલુ છે, કારણકે શ્રીમદ્ભાગવતના એકાદશ સ્કંધ ના ૧૯માં અધ્યાયમાં કહેલું કે સેવાના **અધિકાર** તો સમસ્ત જીવો ને પ્રાપ્ત થાય છે. તેથી મહદ્વિમૃગ્યભક્તિને આત્મનિવેદનપૂર્વક કરેલી સેવાનો ફલ કહેલું છે. કારણ એ પણ છે કે જેમ સમર્પણ ગદ્યમંત્રમાં વર્ણનમાં **સહસ્ત્રપરિ** વગેરે વાક્યો દ્વારા **અધિકારી** વિશેષણ દ્વારા સમર્પિત જીવ ની ફલરૂપતા નું સુચના આપવામાં આવે છે, તેથી પ્રબુદ્ધ-વગેરે યોગેશ્વરો દ્વારા કહેલુ કે ***પત્ની, પુત્ર, ગૃહ, પ્રાણ*** વગેર સમર્પણમાં સમાવેશ થઇ જાય છે, તેથી સમર્પણગદ્યમંત્ર માં ***અન્ત:કરણ-આપ્ત-ઇહ-પરાણિ*** વગેરે સાથે અન્યનો પણ સમર્પણ કરવામાં સમાવેશ થઇ જાય છે. એટલે હવે

આપણે એમ સમજવુ જોઇએ કે જેમ ૧૯માં અધ્યાયમાં કહેલા મહદ્વિમૃગ્ય ભક્તિ - વિશિષ્ટ ભક્તિ ના અધિકારી ના સ્વરૂપનો નિશ્ચય કરવાવાળા આ સમર્પણગદ્યમંત્રમાં કહેલા સમર્પણ યોગેશ્વરો દ્વારા કહેલા સમર્પણ થી ભિન્ન સમજવુ જોઇએ. એજ પ્રકારે સમર્પણગદ્યમંત્રમાં ***અન્તઃકરણ*** થી લઇને છેક છેલ્લા શ્લોકમાં શ્રીમદ્ભાગવતમાં કાહેલી અધિક વસ્તુઓનો સમર્પણ બતાવ્યો છે, તેને અપ્રામાણિક ન માનવું જોઇએ. કેમકે ભગવાનને ૯માં સ્કંધમાં રાજા અંબરીષને દ્રષ્ટાંત આપીને આજ સમસ્ત વસ્તુઓના સમર્પણ બતાવ્યા છે. ***જે ભક્ત સ્ત્રી, પુત્ર, ગૃહ, ગુરુજન-પ્રાણ-ધન-આલોક-પરલોક બધાંને છોડીને કેવળ મારાજ શરણાગત થયા છે, તેમને હું કેવી રીતે છોડી શકું? (શ્રી.ભા.૯-૪-૬૫)***...*(એટલે એમ સમજવું કે જ્યારે જીવ બ્રહ્મસંબંધ કરે છે, ત્યારે તે કેવળ પોતાનું જ નહિં, પણ પોતાના ઐહીક-પારલૌકિક, સમસ્તનું સમર્પણ શ્રીપ્રભુને કરી દે છે. તેથી, આજે આપને જે શ્રીગુરુજન પાસે આવી ને બ્રહ્મસંબંધ લેવાની વિનંતી કરીર છીએ અને પછી વિનંતી કરીએ છીએ કે રાજ, હવે આપ અમને શ્રીપ્રભુની સેવા પધરાવી આપો, પણ કેવળ મિસરી-ભોગ, દૂધઘર, કે ફલાહારના શ્રીપ્રભુની સેવા પધરાવી આપો—આવા આપણા કથનને ઉપર કહેલા વચનો દ્વારા વિરોધાભાસ થાય છે, તેથી, શ્રીપ્રભુની સેવામાં આવા કોઇ અન્ય પ્રકારની સેવા હોતી નથી. તે આપણે સર્વે સમજી લેવું જોઈએ.)* શ્રીદુર્વાસાને આ વચનો કહ્યા.

શિષ્ય :- પણ ગુરુદેવ, એક શંકા થાય છે કે જે આપશ્રીએ ૯માં સ્કંધનો સંદર્ભ આપ્યો, તેમાં

યે દારાગારપુત્રાપ્તાન્ પ્રાણાન્વિત્તમિમં પરમ્ ।

હિત્વા માં શરણં યાતાઃ કથં તાંસ્ત્યક્તુમુત્સહે ॥ ૬૫ ॥

એટલે મારી શંકા એ છે કે અહિં હિત્વા શબ્દ દ્વારા તો પત્ની, પુત્ર, વગેરે ના ત્યાગ કરવાનો ઉપદેશ થાય છે, તો આ સમર્પણ માટે પ્રમાણ આપણે કેમ માની લઇએ છીએ? અહિં તો ત્યાગ નો ઉપદેશ સમર્પણ તો નથી?

ગુરુદેવ:- આવી શંકા ન કરવી, ભલે અહિં, હિત્વા શબ્દ નો અર્થ છોડી દેવુ થાય, એટલે કે પત્ની-પુત્ર-વગેરે નો ત્યાગ કરવો, એ તો બરાબર સમજી શકાય, પણ સમર્પણ માટે નહિં. આ વાક્ય ને સમર્પણ માટે પ્રમાણ માનવું ઉચિત નથી. આવી શંકા ન કરવી જોઇએ. હવે સમજ કે રાજા અંબરીષ તે સમયે રાજ્ય ના શાસક હતા, એટલે ત્યા ત્યાગ નો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતો નથી. એટલે એમ સમજી લેવું જોઇએ કે અહિં જે ત્યાગ-હિત્વા કહ્યો છે, તે તો પરમહંસ ની જેમ બાહ્યત્યાગ ન કરી ને આપણા આંતરિકત્યાગ જ છે. (**જાબાલોપનિષદ્** – *સંન્યાસેન દેહત્યાગં કરોતિ સ પરમહંસો નામ સ પરમહંસો નામ*). સ્વયં રાજા અંબરીષ (શ્રી.ભા. ૯-૪-૧૮)

સ વૈ મનઃ કૃષ્ણપદારવિન્દયોર્વચાંસિ વૈકુન્ઠગુણાનુવર્ણને ।

કરૌ હરેર્મન્દિરમાર્જનાદિષુ શ્રુતિં ચકારાચ્યુતસત્કથોદયે ॥ ૧૮ ॥

રાજા અંબરીષ પોતાના મનને શ્રીગોકુલેશના શ્રીચરણકમળોની સેવામાં, વાણીને ભગવાનના ગુણોના વર્ણનમાં, હાથને શ્રીગોકુલેશના મન્દિર સાફસૂફ રાખવામાં, કાનને અચ્યુત ભગવાનની ઉત્તમ કથાઓ સાંભળવામાં પરોવ્યાં હતાં...૧૮.

ઇત્યાદિ શ્લોકો દ્વારા ત્યા ખૂબજ વૈભવ સાથે સેવા કરી રહ્યા છે, અને તે પ્રકારે સેવા કરતાં કરતાં પોતાના ભગવદ્ધર્મ ને જાણીને રક્ષજરૂપ ભગવાન શ્રીગોકુલેશ નુ અનુસંધાન કરી રહ્યા છે, તો પછી સ્વયં થી સંબંધિત વસ્તુઓને ભગવાનને સમર્પણ કેમ ન કરે? આ વાત તો આપણને ઉપરના શ્લોક દ્વારાજ સમજી શકાય છે. એટલે હિત્વા નો અર્થ ને અહિં, ત્યાગ ન સમજતા કેવળ સમર્પણ છે. વાસ્તવમાં રાજા અંબરીષ તો મર્યાદાપુષ્ટિમાં અંગીકૃત છે, કેવળ પુષ્ટિ કે પૂષ્ટિમર્યાદામાં નહિ. એટલે રાજામાં મહદ્વિમૃગ્યભક્તિનો અભાવ જોવા મળે છે. અને આ કારણે જો રાજા ને લક્ષિત કરીને ઉપર ના શ્લોકમાં હિત્વા શબ્દ ને સમર્પણ ન લેતા કેવળ જો ત્યાગ પણ લઇ લઇએ તો પણ એમાં કોઇ પણ આપત્તિ નથી. રાહા અંબરીષમાં મહદ્વિમૃગ્યભક્તિની કામના નથી, તે વાત આપણાને શ્રીમદ્ ભાગવત ૧૧-૧૨-૮ દ્વારા સમજી શકાય, ત્યા આજ્ઞા કરે છે

નિશ્ચય કેવળ ભાવથી. માં આવેલ કેવળ ભાવ પદ દ્વારા ઉપર્યુક્ત ૯માં સ્કંધ ન હોવાનુ પ્રામાણીત કરે છે. અને હા, જ્યારે રાજા અંબરીષ જન્મયો, તે સમયે તો ભગવાન શ્રીગોકુલેશનુ પ્રાગટ્ય તો થયું ન હતું. એ કારણે પણ પુષ્ટિભક્તિમાર્ગનું પણ પ્રાગટ્ય થયુ ન હતુ. એ કારણે પણ સમજી શકાય છે કે રાજા અંબરીષ શુદ્ધપુષ્ટિના અધિકારી નથી.

આ સમસ્ત વિવરણોથી સિદ્ધ થાય છે કે જે કંઇપણ સમર્પણ ગદ્યમંત્રમાં કહેલું છે, તે કોઇપણ વાક્ય નો અનુવાદ નથી, પરંતુ કર્મોના કલ્પસૂત્રની જેમ આત્મનિવેદનના પ્રકારનોજ નિશ્ચય કરવાનો હેતુ કહી રહ્યા છે. તેથી જો કોઇ એવી શંકા કરે કે સમર્પણગદ્યમંત્રનો અનુવાદ છે, તો તે લેશમાત્રપણ શંકા સત્ય નથી, તે આ વચનો દ્વારા સ્પષ્ટ થાય છે.

(...ક્રમશઃ)

સંકલનઃ- દાસ ગોપાલ, જૈ જૈ શ્રીગોકુલેશ પરિવાર, વડોદરા

દંડાકારં લલાટે સ્યાત્

...ગતાંક થી આગળ

મુકુન્દદાસઃ- તિલક નો વિષય તો ખુબજ ગંભિર છે, અને આ જે લેખ છે, તે તો સમજવામાં તો તકલિફ આવે છે, પણ જો આપણે આ લેખ ને વારંવાર આવરત ન કરીશુ, તો કદાચ શ્રીદાદાજીની કૃપાથી સમજમાં આવી જશે. શ્રીગુંસાઇજી બાવા આજ્ઞા કરે છે કે **અન્યસંબંધગન્ધોડપિ કન્ધરામેવ બાધત** ***(બીજાના સંબંધનો ગન્ધ-લેશ પણ ભારણ સમાન લાગે છે, પીડા પ્રદાન કરે છે).*** પોતાના લલાટે દંડાકાર તિલક કરવું એમ શ્રીમહાપ્રભુજીની આજ્ઞા છે. એટલે આપણે ફરી વાર સમજીએ કે આ આજ્ઞા ને સમજવા માટે તિલક કયા પ્રકારનું કરવુ? તો ત્યા શ્રીગુંસાઇજી ની શ્રીકૃષ્ણપ્રેમામૃત ગ્રંથની વ્યાખ્યામાં આજ્ઞા કરે છે ***તિલક આપણા બન્ને ભવાનાં મધ્યથી કેશ પર્યન્ત સરખી બે રેખાના સ્વરૂપવાળુ તિલક***

કરવું. અને જો આપણે સમન્વય કરીએ કે આપણા શ્રીગોકુલેશ પ્રભુ પણ આજ પ્રકારથી તિલક કરે છે, તો એ સમજી શકાય કે દંડાકાર શાસ્ત્ર સિદ્ધ છે, તેજ વ્યવહાર આપણે એમના સેવક થઇ ને કરી રહ્યા છીએ. આ બાબત માં કોઇપણ વિપરીત અર્થ ન હોય.

પદ્મપુરાણમાં અમુક વાતનો નિષેધ કર્યો છે. તિલક ને એક વાર જો આપણે કરીએ તો પછી, તેને નીચે, કે વચમાં, કે અન્ય કોઇ પણ જગ્યાએ થી પોછવુ(ભુંસવું) નહિં. અને હા, સાથે તે પણ આજ્ઞા આવે છે કે તિલક ની બે રેખાઓ સીધી કરીએ, અને જો પછી, તેને નીચે થી જોડીએ, તો તે ગોળ, આડું, માગ વિનાનું, વગેરે થાય, તે દોષરૂપ-નિન્દિત દેખાય, તે અન્ય ને અપ્રીતિ ઉપજાવે છે. અને અન્ય પુરાણમાં એમ પણ આજ્ઞા જોવા મળે છે કે બે રેખાના ***મૂળમાં સિંહાસન કરવું,*** તેની વ્યર્થતા દેખાય છે.

કદાચ કોઇ એમ પણ કહે કે જો તિલક દંડાકાર કરો, અને તેને નીચે મૂળમાં આડી રેખા, અથવા તો અર્ધચન્દ્રાકાર રેખા કરવી, જેને લઇને આપણે તે અન્ય શાસ્ત્રો સાથે સમ્મતી બને, અને દ્વિરેખ-દંડાકાર પણ બાંધ્યું થતાં અ નર્થકતા ન આવે, આડી વિગેરે રેખા કરવાથી વિધિ વિધાન પણ સિદ્ધ થતાં દ્વિરેખ-દંડાકાર કાયમ રહે, દોષ દૂર થતાં કોઇને અણગમો ન થાય, તે કારણથી ***કપાળમાં દંડાકાર તિલક કરવું*** એ વાકયનો અર્થ માનીને યોગ્ય હોવાથી બાંધેલા મૂળવાળુંજ દંડાકાર તિલક કરવું, એમ માનો તો?

એમ ન મનાય, છિન્ન મૂલતા દોષનો પરિહાર ત્રણ પ્રકારે છે, તેમાં કેટલાક કહે છે કે **શ્યામં શાન્તિ કરં પ્રોક્તં રક્તં વશ્યકરં તથા. શ્રીકરં પીતમિત્યાહુ: શ્વેતં મોક્ષકરં શુભમ્ (પદ્મપુરાણ ઉ. ૨૫૩,૪૦)** ***(શ્યામતિલક શાન્ત કારમ, લાલ તિલક વશ કરનાર, પીળું લક્ષ્મી કરનાર અને ધોળું તિલક મોક્ષ કરનાર શુભ છે).*** આ શ્લોકના પછી નિન્દાવાક્યો ગણેલાં હોવાથી પદ્મપુરાણમાંજ આ છિન્નમૂલતા દોષનો વિષય ગોપીચન્દન વિગેરેથી કરાતાં તેવાં

સકામ શ્વેતાદિ તિલકો છે, આ નિન્દાવચનો તો આ શ્લોક પછી કહેલા છે. પણ જો દંડાકાર તિલકમાં આ નિન્દા વચનો નિષેધ કરતાં હોય, તો પદ્મપુરાણમાં દંડાકાર તિલકનુ પ્રતિપાદન કર્યા પછી તરતજ નિન્દા વચનો હોવા જોઇતા હતાં, પણ તેમ નથી, એટલે કે દ્વિરેખ-દંડાકારમાં કોઇ પણ દોષ નથી, સાથેજ એવા પણ સુન્દર વચનો આપણને મળે છે કે **ઊર્ધ્વપુણ્ડ્રમૃજું સૌમ્યં સુપાર્શ્વં સુમનોહરમ્. દંડાકારં તુ શોભાઢ્યં મધ્યે છિદ્રં પ્રકલ્પયેદ્ ઈતિ (પદ્મપુરાણ ઉ.૨૫૩-૨૩).**—***સીધું, સુન્દર સારાં પડખાંવાળૂં, અત્યન્ત મનોહર શોભાયુક્ત દંડાકાર તિલક કરવું અને વચમાં માગ રાખવો***, એમ કહ્યુ છે. એટલે આ શ્લોક માં કહ્યુ છે કે તિલકમાં વચલા ભાગમાં માર્ગ-ખાલી રાખવાની શ્રેષ્ઠ કલ્પનાનો વિધિ (બાંધ્યુ તિલક કરતાં) વ્યર્થ થાય, અને આગલા શ્લોકમાં માગ વિનાના તિલકને દૂષિત ગણાવ્યા છે......

...ક્રમશ

સંકલનઃ- દાસ ગોપાલ, જૈ જૈ શ્રીગોકુલેશ પરિવાર, વડોદરા

શું આપને લાગે છે કે વિચાર કરવો જોઈએ ?

...ગતાંક થી આગળ

આપણાા દેશની સ્વતંત્રતા બાદ દેશનું સંવિધાન ઘડનારાઓએ એટલા માટે જ સંવિધાન ઘડ્યું હતુ કે સંપૂર્ણ દેશ નૈતિકતાના આધારે સમસ્ત દેશવાસીઓનો વ્યવહાર અનુશાસન મુજબ રહે અને ઉચ્છૃંખલ મન ફાવે તેવી પ્રવૃત્તિઓથી દેશની સુખ શાન્તિ સુરક્ષા અને પ્રગતિ નષ્ટ ન થઇ જાય, તેમજ બધા મનુષ્યોને પોત પોતાની યોગ્યતા પ્રમાણે વિકાસનિ બધી જ તક અને અવસર પ્રાપ્ત થાય. તે સંવિધાન નિર્માતાઓને સ્વપ્નેય ખ્યાલ ન હતો કે તેઓના કહેવાતા ઉત્તાધિકારીઓ આ દેશમાં સ્વાર્થ સિદ્ધિનું કેવું વિનાશકારી તાંડવનૃત્ય સર્જશે! તેવીજ રીતે શ્રીમદ્ વલ્લભસંપ્રદાય-પુષ્ટિમાર્ગનું સ્વરૂપ અને સંવિધાન ઘડનારા શ્રીમહાપ્રભુ અને ઉભય

શ્રીપ્રભુચરણોને, તેમજ તે સ્વરૂપ અને સંવિધાનની સુરક્ષા માટે સંપૂર્ણ પ્રયત્ન કરનારા અને સાચવનારા પૂજ્યચરણ શ્રીપુરુષોત્તમજી જેવા મહાન આચાર્યોને સ્વપ્ને પણ ખ્યાલ ન હતો કે તેઓના કહેવાતા ઉત્તરાધિકારી વલ્લભવંશજો અને વૈષ્ણવવંશજો સંવિધાનના નામે પુષ્ટિમાર્ગમાં સમસ્ત મર્યાદાઓનો ભંગ કરી સદાચારનો ત્યાગ કરી વલ્લભવંશજ હોવા માત્રથી, **અમે અગ્નિકુળ છીએ,** તેવા તદ્દન અસત્ય પ્રમાણહીન દાવો કરીને માર્ગના સ્વરૂપ અને મર્યાદાને મન ફાવે તે રીતે તોડ ફોડ કરી વિકૃત કરી શકાય નહીં. તેમજ વૈષ્ણવ અને વૈષ્ણવ વંશજોચિત રૂચિ વેશ-ભુષા-સદાચાર અને વ્યવહારના સર્વથા ત્યાગ કરી, અપ્રમાણીક રીતે આભાસ રૂપ દીક્ષાઓ પ્રાપ્ત કરી માત્ર કંઠી પહેરી લેવાથી, શ્રીમહાપ્રભુજીના સિદ્ધાંતોથી વિરુદ્ધ આચરણ કરી અને કરાવીને, પ્રાચીન મર્યાદાઓનો ભંગ કરીને, શ્રીભગવાનના સ્વરૂપ તેમજ નામાત્મક શ્રીમદ્ભાગવતાદિના સ્વરૂપનું વ્યાવસાઇક ધોરણે ક્રય-વિક્રય કરાવી સાર્વજનીક દેવાલયો બનાવી, તેનું સ્વતંત્ર સ્વામિત્વ ધરાવી, નબળા પરંતુ યોગ્ય આચરણ કરનારા શ્રીવલ્લભવંશજોને અયોગ્ય દબાણ કરી તેઓના સેવ્ય શ્રીપ્રભુને સાર્વજનીક ધંધાકીય સ્થળોમાં પધરાવીને પોતાના અહં અને સત્તા ભોગવવાની વિકૃત મનોવૃત્તિથી સમાજ અને કોર્ટમાં ગમે તેવા વાદ વિવાદો ઉભા કરવાથી કોઇ પણ આદરણીય વૈષ્ણવ પરંપરામાં જન્મેલા વૈષ્ણવ અથવા વૈષ્ણવવંશજને આ પ્રમાણેની અરાજકતા ભરેલો વહેવાર કરી પુષ્ટિમાગમાં વિનાશ સર્જવાનો કોઇ પણ અધિકાર સિદ્ધ થઇ જતો નથી.

સંકલનઃ- દાસ ગોપાલ, જૈ જૈ શ્રીગોકુલેશ પરિવાર, વડોદરા

સેવક-વૈષ્ણવ માટે પોતાના શ્રીગુરુદ્વાર-શ્રીગુરુદેવ પ્રતિ સામાજ્ય વ્યવહાર.

દંડવત્ પ્રણામ

શ્રીગુરુ સન્મુખ જવાનું થાય ત્યારે પ્રથમ કાયાથી સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરવા. બે હાથ જોડી વિજ્ઞપ્તિ કરવી, મધુર અને સત્ય વચનોથી પ્રશ્ન કરવો તથા એકાગ્રતાથી સાવધાનીપૂર્વક દૈન્યસહિત શ્રીગુરુ સન્મુખ બેસવું. (**શ્રીસુબોધિનીજીઃ ૧-૧૯-૩૧**)શ્રીગુરુ સન્મુખ ખાલી હાથે જવાય નહિં. શ્રીગુરુદેવ પાસે સેવક બની નમ્રતાપૂર્વક વિદ્યાગ્રહણ કરવી

જોઇએ. વિત્ત આપીને મોટાઇ રાખીને વિદ્યાગ્રહણ કરવી એ નિંદિત વૃત્તિ છે. (**શ્રીસુબોધિનીજી : ૧૦-૪૨-૩૨**)

શ્રીગુરુદેવને મારું (ભગવાનનું)જ સ્વરૂપ જાણવું. ક્યારે પણ તેમનો તિરસ્કાર કરવો નહિં. સાધારણ મનુષ્ય સમજી શ્રીગુરુદેવમાં દોષદૃષ્ટિ કરવી નહિ. કારણકે શ્રીગુરુ સર્વદેવમય છે. (**શ્રીસુબોધિનીજી : ૧૧-૧૭-૨૭**)

સ્વગુરુદેવને જ દંડવત્ પ્રણામ કરવા-ચરણસ્પર્શ અને અધરામૃત પણ સ્વગુરુદેવનાંજ ગ્રહણ કરવાં.

સેવક-વૈષ્ણવ ભાઇઓથી વહુજી-બેટીજીના ચરણસ્પર્શ કરી શકાય નહિં. અપવિત્ર સ્થિતિમાં તથા ઉચ્છિષ્ટ મુખે શ્રીગુરુ સન્મુખ જવું નહિં. પગમાં પગરખાં, મોજા, ચામડાના પર્સ, પટ્ટા વગેરે પહેરીને પણ શ્રીગુરુદેવ સન્મુખ જવું નહિં.

શ્રીગુરુદેવના વામ (ડાબા) ભાગે જ્યારે શ્રીગુરુપત્ની (શ્રીવહુજી) બિરાજમાન હોય ત્યારે જ વૈષ્ણવ બહેનોએ શ્રીવહુજીના ચરણસ્પર્શ, કેસરસ્નાન, પૂજન આદિ કરવાં. શ્રીગુરુદેવ વિના એકલા બિરાજમાન શ્રીગુરુપત્ની (શ્રીબહુજી) પૂજનીય-અર્ચનીય નથી.

શ્રીગુરુ સન્મુખ જઇએ ત્યારે સૌપ્રથમ સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરવા, ત્યારબાદ ઊભા થઇ, બે હાથ જોડી મસ્તકથી પ્રણામ કરવા. શ્રીગુરુ આજ્ઞા મળે ત્યારે જ સન્મુખ બેસવું. જગ્યાનો અભાવ હોય તો પંચાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરવા. વૈષ્ણવ ભાઇઓથી સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ થઇ શકે પરંતુ વૈષ્ણવ બહેનોએ તો કેવળ પંચાંગ દંડવત્ પ્રણામ જ કરવા.

વર્તમાન સમયમાં મોટાભાગના વૈષ્ણવો બંને ઢીચણોવાળીને પંચાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરતા જોવા મળે છે. જે બિલકુલ ખોટી રીત છે. પંચાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરતી વેળા જમણા ઢીંચણનો ભૂમિનો સ્પર્શ થાય, ડાબો પગ ઢીંચણમાંથી વાળીને ઊભો રાખવો તથા બન્ને હાથ ભૂમિ ઉપર ટેકવી પછી મસ્તકથી ભૂમિનો સ્પર્શ કરવો. આ પ્રમાણે શરીરના પંચ અંગોને ભૂમિને સ્પર્શ થવાથી પંચાંગ દંડવત્ પ્રણામ કહેવાય છે.

શ્રીગુરુદેવ ને દંડવત્ પ્રણામ કર્યા પછી, બે હાથ જોડી સદૈન્ય વિનંતી કરવી કે, ***કૃપાનાથ! આપ કૃપાકરી શ્રીચરણસ્પર્શ આપશો?*** શ્રીગુરુદેવ આજ્ઞા મળે ત્યાર પછી જ અતિ કોમળ હાથે શ્રીગુરુદેવને શ્રમ ન પડે તે રીતે શ્રીચરણસ્પર્શ કરવાં.

સંકલનઃ- રાજેન્દ્રભાઇ કડકીયા- યુ.એસ.એ

શ્રીચતુર્થકુમાર શ્રીગોકુલેશપ્રભુ વિરચિત બત્તિસ લક્ષણ

આઠમો લક્ષણ - વૈષ્ણવનો ભગવદીય પ્રત્યે ધર્મ

અબ આઠમો લક્ષણ કહેત હેઃ - જો ભગવદીસોં સાચો રહેનો. અંતરાય ન કરે. મિથ્યા ન બોલનો. ઉનકી ટહલ કરની. જો અભિપ્રાય ઉનકો મુખદ્વારા નિકસે સો હૃદયમેં રાખનો. ઉનકો ફિરિ વાકો વિચાર કરનો. વાકો હેત (હેતુ) સમજનો. ઉનકો વચન રાખનો. ઉનકી આજ્ઞા ભંગ ન કરની. ઉનસોં સ્નેહ બહોત રાખનો. ઉનકે આગે અપની બડાઇ ન કરની. તાસો દીન રહેનો. નઉકો બહુ રાજી રાખનો. જો શ્રીજીકી સેવા બનત ન હોય તો વાસોં પૂછિ લેની. નકો આગે લેકે શ્રીઠાકોરજીકી સેવા શીખની. ભગવદીય સોં આ પ્રકાર રહેનો. (૮)

ઇતિશ્રી આઠમો લક્ષણ સંપૂર્ણમ્.

આશ્રયકો પદ

રાગ બિહાગ

હરિદાસનતે ગર્વ ન કરનો ।।
યહ અપરાધ પરમ પદ હૂતે ઉતર નરકમેં પરવો ।। ૧ ।।
હૂ ધનવંત કુલવંત યહ ભિક્ષુક યહ કબહૂ મનમે નહિં ધરવો ।।
ગજસિંહાસન અશ્વપાલકી તાતે ભવસાગર નહિં તરવો ।। ૨ ।।
ખાનપાન એંડાય ચલત હૈ ઐસે કારજ બહુ ન અનુસરવો ।।
સૂરદાસ યહ સત્ય કહત હૂ ભક્તન સંગ ઉબરવો ।। ૩ ।।